

INTRODUCERE

Cursul universitar de Dreptul muncii reprezintă o lucrare care acoperă întreaga tematică a obiectului de studiu predat, astfel cum apare în curricula facultății, structurată pe un semestru, menită a furniza viitorului jurist strict informația esențială asupra stadiului actual al legislației, practicii și literaturii de specialitate în materie, cu practicarea, acolo unde cazul, metodei corporatiste¹.

Omul are tangențe cu dreptul muncii încă de la nașterea sa, ca beneficiar al unor prestații sociale, se întâlnește cu el în procesul de învățământ, de instruire și pregătire profesională, devine la maturitate principalul subiect al dreptului muncii, pentru întreaga sa viață activă, fie ca salariat ori funcționar, fie ca angajator, și nu întrerupe relația cu această disciplină nici spre finalul existenței sale, ca pensionar².

Munca este o activitate care creează valori materiale și spirituale, fiind indisolubil legată de viața omului³. Munca reprezintă o necesitate, sub aspect social.

Munca este privită, în general, nu ca scop în sine, ci ca o modalitate prin care omul tinde să își satisfacă necesități de ordin material și spiritual.

Alegerea, dobândirea și exercitarea unei profesii sunt etape importante în formarea și dezvoltarea personalității individului⁴ presupunând asimilarea de cunoștințe, dezvoltarea unor aptitudini, dinamică și exprimare axiologică, evaluare și autoevaluare, asumarea de responsabilități, confruntarea cu succesul sau eșecul, medierea între planul intim sau familial și cel profesional etc. Activitatea profesională atrage provocări care țin de gestiunea resurselor și echilibrul individual, de dezvoltarea și valorizarea propriilor calități și competențe generale sau specifice, de capacitatea de a fi onest, competitiv, empatic, creativ, un bun comunicator.

---

¹ Ordinul ministrului educației naționale și cercetării științifice nr. 6129 din 20 decembrie 2016 privind aprobarea standardelor minimale necesare și obligatorii pentru conferirea titlurilor didactice din învățământul superior, a gradelor profesionale de cercetare-dezvoltare, a calității de conducător de doctorat și a atestatului de abilitare, Anexa nr. 24, publicat în Monitorul Oficial al României nr. 123 bis din 15 februarie 2017.

² Dorneanu Valer, *Dreptul muncii. Partea generală*, Editura Universul Juridic, București, 2012, p. 5.

³ Ghimpu Sanda, Ștefănescu Ion Traian, Beligrădeanu Ștefan, Mocanu Gheorghe, *Dreptul muncii. Tratat*, volumul I, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1978, pp. 7-10.

⁴ Panaite Septimiu, *Dreptul individual al muncii*, Editura Hamangiu, București, 2017, p. 1.

Oricare profesor, începând cu specialistul în educație fizică și încheind cu dascălul de informatică juridică, vă va spune la cursul său introductiv că fără disciplina domniei sale nu veți fi juriști, cu atât mai mult cu cât munca ocupă aproximativ jumătate din viața unui om¹, motiv pentru care pune o amprentă puternică asupra structurii personalității.

Din perspectiva social-economică, forurile internaționale atenționează asupra faptului că mai mult de o treime din populația adultă a planetei își procură principalele mijloace de existență în baza unui contract individual de muncă.

Oamenii intră în raporturi juridice urmărind realizarea, de cele mai multe ori, a unor scopuri personale, fie sunt determinați să intre în asemenea raporturi ca rezultat al procedurii unor fapte exterioare, independente de voința lor².

Așa cum, bine se afirma în doctrină³, este un adevăr confirmat de mii de ani, că prin muncă, omul transformă nu numai natura, dar se transformă, se realizează chiar pe sine. Dar dacă munca face omul ea, în același timp, poate să-i amenințe condiția, să-l dezumanizeze, să-i amenințe demnitatea. În prezent, progresul științific și tehnologic, mondializarea piețelor, surse de dezvoltare și progres, expun lucrătorii riscului de a fi exploatați de agentul economiei de piață.

În literatura de specialitate⁴ se precizează că drepturile sociale, ca drepturi fundamentale ale omului, vizează asigurarea respectului (reglementare prin lege) și protecției (garantarea efectivității – accesul la justiție și sancțiuni) unor valori fundamentale, precum demnitatea umană⁵, nediscriminarea, echitatea.

Constituția României⁶ prevede *expressis verbis* că statul român este stat social⁷ și înscrie drepturile sociale în categoria drepturilor și libertăților fundamentale, alături de alte drepturi și libertăți, precum dreptul la viață și la integritatea fizică și psihică⁸, libertatea conștiinței⁹, libertatea de exprimare¹⁰, dreptul la proprietate privată¹¹, libertatea economică¹² etc.

---

¹ Popa Val Vasile, *Dreptul muncii*, Editura All Beck, București, 2004, p. 5.

² Top Dan, *Tratat de dreptul muncii, Doctrină și jurisprudență*, Ediția a IV-a, revăzută și adăugită, Editura Universul Juridic, București, 2022, p. 7.

³ Țiclea Alexandru, Georgescu Laura, *Dreptul muncii*, ediția a VIII-a, revăzută și adăugită, Editura Universul Juridic, București, 2022, p. 5.

⁴ Athanasiu Alexandru, Vlăsceanu Ana-Maria, *Dreptul muncii. Note de curs*, Editura C. H. Beck, București, 2017, p. 3.

⁵ Demnitatea umană are în vedere satisfacerea nevoilor de bază - hrană, locuință, securitatea locului de muncă.

⁶ Publicată în Monitorul Oficial al României nr. 767 din 31 octombrie 2003.

⁷ Art. 1, alin. (3) din Constituția României.

⁸ Art. 22 din Constituția României.

⁹ Art. 29 din Constituția României.

¹⁰ Art. 30 din Constituția României.

¹¹ Art. 44 din Constituția României.

¹² Art. 45 din Constituția României.

CAPITOLUL 1

DOMENIUL DE APLICARE A DREPTULUI MUNCII

Subcapitolul 1.1. Munca și rolul ei în viața economică și socială

Ființele umane sunt singurele capabile să pună în lucru, prin forța lor de muncă, să valorifice eficient ceilalți factori de producție, respectiv resursele naturale și capitalul¹.

În Antichitatea elenă, munca era privită cu dispreț de către elita socială, fiind considerată nedemnă și degradantă. A munci presupunea o atitudine imorală, iar munca era privită ca o pedeapsă divină. Filozofii greci distingeau între preocupările libere și nobile, apanajul exclusiv al cetățenilor, exercitate în domeniul artelor, al științei, războiului sau politicii și munca umilitoare degradantă, care viza producerea efectivă a bunurilor necesare existenței materiale a omului, activitate ce era realizată de către sclavi sau de către membri de condiție inferioară a societății².

În Roma antică exista *locatio operarum* care reprezenta contractul prin care muncitorii închiriau serviciile lor (*operae suae*) unui patron, în schimbul plății unui salariu (*merces*), muncitorul care se plasează (*se locat*) la un patron se obligă să-i furnizeze acestuia un anumit număr de zile de muncă. Acest adevărat contract de muncă nu a avut niciodată la Roma o prea mare importanță, deoarece era folosită munca sclavilor și libertăților care trebuia să presteze un anumit număr de zile pe an (*operae*).

Ca element esențial *locatio operarum* putea avea ca obiect doar muncile necalificate, prestații nedeterminate retribuite în funcție de timpul lucrat.

---

¹ Ciochină-Barbu Ioan, *Dreptul muncii. Curs universitar*, Editura Hamangiu, București, 2012, p. 3.

² Anechitoae Constantin, *Dreptul muncii și securității sociale. Curs universitar*, Editura Pro Universitaria, București, 2013, p. 58.

Așa numitele operae liberales, activități prestate de avocați, medici, arhitecți, profesori nu puteau face obiectul unei location operarum¹.

Tot încă din antichitate a fost înțeleasă importanța procesului de muncă, acesta devenind indispensabil supraviețuirii și evoluției umane. Cu șase secole înaintea erei noastre, Focilide îndemna „Omule, oricine ai fi, muncește! Plătește-ți viața prin muncă!”².

Ilustrând atitudinea față de muncă în epoci diferite, profesorul Romulus Gidro îl citează mai întâi pe celebrul Hesiod cu afirmația sa „Nu este o rușine a munci, doar lenea este de ocară” pentru ca apoi să redea concepția lui Voltaire despre muncă și anume „activitatea lucrativă, manuală sau intelectuală – nu face decât să-l înnobileze pe individ și să-l păzească de trei mari rele: de plictiseală, de viciu și de nevoi”³.

Din perspectiva interesului economic – componentă a vieții economico-sociale, mobilurile sub forma scopurilor și năzuințelor indivizilor societății s-au manifestat diferit în timp.

Astfel, Aristotel subliniază că satisfacerea interesului economic se concretizează, în final, în „arta de a face bani”. Toma de Aquino, distanțându-se de cei care respingeau bogăția, subliniază că aceasta (bogăția) nu conține nimic condamnat, dacă este obținută cinstit, prin muncă și, în consecință, ierarhiile stabilite, indiferent de natura lor, dacă au la bază interese economice satisfăcute în mod cinstit, loial, sunt viabile, rezistente în timp.

Potrivit lui Adam Smith, interesul economic își așează coroana de atotstăpânitor asupra activității social-umane, în general prin aceea că el devine „mâna invizibilă care ghidează” întreaga dezvoltare a lumii⁴.

Acum aproape un secol se afirma: „Munca este o condiție a vieții. O suspendare, fie și parțială a muncii, paralizează organismul social și periclitizează viața indivizilor, iar încetarea ei totală, fie și numai o săptămână, ar constitui o imensă catastrofă, asemănătoare cu cele inventate de romancierii pentru a descrie sfârșitul lumii. Inactivitatea este clar sinonimă cu moartea”⁵.

---

¹ Radu Mihnea-Dan, *Drept Roman*, Editura Pro Universitaria, București, 2015, p. 169.

² Cernat Cosmin, *Dreptul muncii. Curs universitar*. Ediția a V-a revăzută și adăugită, Editura Universul Juridic, București, 2014, p. 19.

³ Gidro Romulus, *Dreptul muncii, curs universitar*, Editura Universul Juridic, București, 2013, p. 7.

⁴ Bratu Constantin, *Dreptul muncii. Partea generală*, Editura ArtPrint, București, 2004, p. 104.

⁵ Ștefănescu Ion Traian, *Tratat teoretic și practic de drept al muncii*, ediția a II-a revăzută și adăugită, Editura Universul Juridic, București, 2012, p. 12, apud, Basilescu Aristide, *Principii de economie politică*, vol. II, București, 1926, p. 11.

Subcapitolul 1.2. Definiția dreptului muncii, sensul termenului de muncă și motivația acesteia

Dreptul muncii, ca ramură a sistemului dreptului este strâns legată de noțiunea de muncă, noțiune inseparabilă de existența omului.

Miști geniale ale umanității au definit și caracterizat munca.

Astfel, pentru Mihai Eminescu, munca reprezintă legea lumii moderne, care nu are loc pentru leneși, temelul unui stat, bogăția unui popor.

Pentru Samuel Smiles, ea este legea existenței noastre, principiul viu care face să progreseze indivizii și națiunile, una din condițiile fericirii în care leneșul poate să nu vadă decât o pedeapsă, dar omul înțelept, o binecuvântare.

Munca poate însemna și înstrăinare, asuprire, luptă pentru existență, cauză de frustrări, de boli fizice și psihice. Este cazul, în special, al muncii forțate, obligatorii, impuse prin constrângere.

Cu toate acestea, îmbrățișăm punctul de vedere exprimat în literatura de specialitate¹, conform căruia fără muncă dezvoltarea individului și a societății în ansamblul ei este de neconceput.

Munca poate fi percepută ca o acțiune liberă, creatoare, dar și ca o obligație².

Forța de muncă este reprezentată de totalitatea aptitudinilor fizice și intelectuale existente în personalitatea vie a omului, pe care le pune în funcțiune, le activează în mod concret atunci când crează bunuri sau execută lucrări.

Munca reprezintă activitatea umană conștientă și specifică – manuală și/sau intelectuală - prin care oamenii își utilizează forța de muncă, de regulă, în scopul procedurii bunurilor cerute de satisfacerea trebuințelor lor . Așadar, munca și forța de muncă reprezintă un ansamblu coerent, folosirea sinonimă a acestor noțiuni apare drept corectă³.

În doctrină⁴, dreptul muncii a fost definit ca fiind ansamblul normelor juridice care reglementează raporturile patrimoniale individuale și colective stabilite între angajatori și salariați generate de prestarea muncii.

---

¹ Ghimpu Sanda, Țiclea Alexandru, *Dreptul muncii*, Editura All Beck, București, 2000, pp. 3-4.

² Țiclea Alexandru, *Tratat de dreptul muncii: legislație, doctrină, jurisprudență*, Ediția a VII-a, revizuită și adăugită, Editura Universul Juridic, București, 2013, p. 7.

³ Ștefănescu Ioan Traian, *Tratat teoretic și practic de drept al muncii*, ediția a II-a, Editura Universul Juridic, București, 2012, p. 12.

⁴ Moțiu Daniela, *Dreptul individual al muncii*, ediția a 2-a, Editura C. H. Beck, București, 2012, p. 1. Pentru alte definiții, a se vedea, Ștefănescu Ion Traian, *Tratat teoretic și practic de drept al*

Termenul „muncă”¹, provenit din slavonă „monka”, are mai multe sensuri. Un prim sens, principal, este acela de „activitate îndreptată spre un anumit scop, în procesul căreia omul efectuează, reglementează și controlează, prin acțiunea sa, schimbul de materii dintre el și natură pentru satisfacerea trebuințelor sale”, dar și rezultatul acestei activități – „folos material, bun agonisit prin lucru, agoniseală, câștig, profit”. Cu sens secundar, prin muncă se înțelege ocupație, îndeletnicire, efort de a realiza ceva. La figurat, ea poate însemna colectivitatea muncitorilor (munca și capitalul). Termenul poate semnifica și durere² sau suferință (fizică sau morală), chiar tortură.

În etimologia din limba română întâlnim cel puțin două accepțiuni ale muncii: lucru (latinescul *lucrum*) care înseamnă câștig și deci motivația imediată a celor ce lucrează este câștigul; munca - semnifică o activitate neplăcută, o traducere a slavului *trud*, *trudește* etc., muncesc din greu și de multe ori fără rezultat, fără câștig. Ambele noțiuni rămân pe deplin valabile și astăzi, uneori cine muncește nu câștigă, nu are timp să câștige. Câștigul mai rapid și mai facil ține de noile activități lucrative (mai ales cele speculative, comerciale etc. și nu neapărat productive, acestea solicită însă inteligență, gândire, acțiune rapidă și nu neapărat efort fizic).

Din cele prezentate rezultă că, în comportamentul uman există și factori iraționali sădiți adânc în om, care coexistă însă cu cei rezonabili, raționali și de bun simț³.

Susținem principiul potrivit căruia, în orice profesie banul trebuie să fie o consecință și nu o premisă, pentru că dacă îți faci din ban un zeu, în final vei fi dezamăgit.

Subcapitolul 1.3. Obiectul dreptului muncii

Obiectul de reglementare al dreptului muncii, element indispensabil pentru existența unei ramuri de drept, îl constituie, în primul rând, relațiile

---

muncii, ediția a II-a revăzută și adăugită, Editura Universul Juridic, București, 2012, p. 37 și urm.; Țiclea Alexandru, *Tratat de dreptul muncii: legislație, doctrină, jurisprudență*, Ediția a VII-a, revizuită și adăugită, Editura Universul Juridic, București, 2013, p. 14 și urm.; Gidro Romulus, *Dreptul muncii, curs universitar*, Editura Universul Juridic, București, 2013, p. 15 și urm.

¹ Pătrașcu Denisa-Oana, *Drept social. Curs universitar*, Editura Universul Juridic, București, 2014, p. 13; apud Țiclea Alexandru, *Tratat de dreptul muncii: legislație, doctrină, jurisprudență*, Ediția a VII-a, revizuită și adăugită, Editura Universul Juridic, București, 2013, p. 29.

² Se vorbește astfel de „durerile facerii” (travaliu).

³ Bratu Constantin, *Dreptul muncii. Partea generală*, Editura ArtPrint, București, 2004, p. 102.

sociale de muncă născute în urma încheierii unui contract individual de muncă, cât și raporturi juridice denumite conexe, derivate din contractul individual de muncă încheiat, precum ar fi:

- raporturile privind protecția muncii;
- raporturile privind pregătirea și perfecționarea profesională a salariaților;
- raporturile privind funcționarea și atribuțiile sindicatelor;
- raporturile privind jurisdicția muncii, ș.a.

Între părțile raporturilor juridice ale muncii se nasc atât relații individuale, cât și colective de muncă ca efect al încheierii unor contracte colective de muncă, a stabilirii unui dialog social între parteneri care au calitatea de subiecte colective de drept¹.

Având în vedere diversitatea relațiilor sociale, care compun obiectul dreptului muncii, acesta nu poate fi considerat nici exclusiv privat, dar nici numai public, el prezentând caracterul unui „drept mixt”².

Având în vedere dispozițiile art. 1 și 2 din Codul muncii-Legea nr. 53/2003, acestea reglementează numai acele raporturi de muncă întemeiate pe un contract individual de muncă, deci orice alte raporturi juridice de muncă neîntemeiate pe un contract individual de muncă nu fac parte din dreptul muncii³.

În opinia doctrinarului Ion Traian Ștefănescu⁴, în România – tabloul sintetic al raporturilor juridice de muncă și al amplasării lor ca obiect de analiză în diverse ramuri de drept este următorul:

- raporturile de muncă întemeiate pe contractul individual de muncă (inclusiv cele ale operatorilor) fac parte, în principal, din obiectul dreptului muncii;
- raporturile de muncă ale funcționarilor publici fac parte, în principal, din obiectul dreptului administrativ;

---

¹ Gidro Romulus, *Dreptul muncii, curs universitar*, Editura Universul Juridic, București, 2013, p. 15.

² Țiclea Alexandru, *Tratat de dreptul muncii: legislație, doctrină, jurisprudență*, Ediția a VII-a, revizuită și adăugită, Editura Universul Juridic, București, 2013, p. 15; Firoiu Dumitru V., *Dreptul muncii*, Editura Argonaut, Cluj-Napoca, 2005, p. 9.

³ Gheorghe Monica, *Dreptul individual al muncii*, Editura Universul Juridic, București, 2015, p. 9.

⁴ Ștefănescu Ioan Traian, *Tratat teoretic și practic de drept al muncii*, ediția a II-a, Editura Universul Juridic, București, 2012, p. 13.